

Key words: power political technologies, manipulation technology, administrative resource, election campaign.

УДК 316:3

В. Я. Зимогляд, кандидат філософських наук, доцент

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

Проаналізовано теоретичні і методологічні аспекти формування та розвитку громадянського суспільства. Розглянуто діалектику загального і регіонально-особливого у громадянському суспільстві, сутність регіональної організації суспільства, умови і якість життя.

Ключові слова: суспільство, громадянське суспільство, територіальна спільність, регіон, якість життя, умови життя.

Актуальність теми. Громадянське суспільство — це та об'єктивна цінність, завдяки якій закладаються і розвиваються найважливіші підвалини суспільної свободи та соціальної справедливості соціуму. Високий теоретико-методологічний статус концепції громадянського суспільства визначається тим, що у поєднанні із сучасним спеціально науковим знанням і практикою категорія «громадянське суспільство» забезпечує не тільки пізнання власних своєрідних функцій та складних структурних взаємозалежностей, а й у процесах практичного застосування сама стає одним із чинників організації практичної діяльності і повсякденного досвіду. В такому демократичному суспільстві чітко розділено інтереси держави (загальні) та інтереси громадянського суспільства (приватні). Громадянське суспільство слід розуміти як сукупність недержавних об'єднань громадян, що мають індивідуальні та групові інтереси [1, с. 164]. Само ж поняття громадянського суспільства необхідне сьогодні нам, якщо ми бажаємо зрозуміти значення, природу і механізми переходу до демократії, знайти шляхи виходу українського соціуму із міфологізованої свідомості, повірити в Україну як культурний, етнічний та цивілізовано суспільний проект.

Розбудова громадянського суспільства в Україні — необхідна і своєрідна відповідь на виклики сучасності. Стратегія розвитку українського соціуму в умовах політичної трансформації полягає у необхідності та здатності тематизувати достатню визначеність підходів до свободи, рівності, солідарності — до активів національного демократичного, правового, громадянського суспільства, що являє собою політико-соціальний проект структурного перетворення публічної влади і всієї соціальної організації соціуму.

Головна мета для України періоду демократичного транзиту — демократичне громадянське суспільство як тип соціальної організації, а не демократії як зовнішньої форми управління. Громадянське суспільство на

національному і світовому рівнях виступає джерелом і ідеологією, світоглядом і принципом, філософією і культурою — способом життя. Воно на всіх рівнях буття (локальному, національному і глобальному) вказує шляхи до розв'язання існуючих суперечностей усередині нового соціуму, насамперед суперечностей між ринком і політичною демократією. Ідея громадянського суспільства стала революційним інструментом, за допомогою якого в Європі створено новий тип соціуму — демократичне суспільство [2, с. 73].

У сучасній українській *науковій літературі* матеріал з теоретико-методологічних проблем громадянського суспільства доволі є скромним. Майже не розкрито беззаперечної значущості змісту головних функцій громадянського суспільства — інтеграції українського соціуму; не визначено параметрів впливу на державу в аспекті відповідності демократичним цінностям та інтересам громадян; не окреслено шляхи формування необхідного суспільного середовища, в якому відбуваються процеси виникнення, становлення та розвитку соціально активного індивіда. Потребує деталізації проблема взаємозв'язку влади і громадянського суспільства. Необхідне також ретельне вивчення основних компонентів громадянського суспільства: політичних партій, незаангажованих засобів масової інформації, приватного бізнесу і особливо незалежних самодіяльних громадських організацій у контексті їх інституціоналізації та взаємопов'язаності.

Високе значення і недостатня теоретико-прикладна розробленість окресленої проблеми визначають *мету статті*, яка полягає у визначенні теоретико-методологічних процесів виникнення і становлення національного демократичного, громадянського суспільства в Україні.

Перший крок у конструюванні теоретичної схеми, покликаної відіграти роль загальної теорії розбудови громадянського суспільства, полягає в тому, щоб охарактеризувати контекст (або ж умови) буття цього суспільства, інакше кажучи, сконструювати рамкову концепцію. За таку можна взяти громадянське суспільство як певну спільноту, що базується на взаємодії трьох начал — соціального, природного та суб'єктно-діяльнісного, з'ясування яких забезпечує розуміння логіки його відновлення і розвитку.

Основні параметри нинішньої теоретико-пізнавальної ситуації в архітектоніці громадянського суспільства можна подати таким чином:

- в онтологічному плані: більш або менш цілісне буття громадянського суспільства як об'єкта пізнання і чіткої теоретико-прикладної проблеми для України не викликає сумнівів;

- гносеологічно: уявлення про динамічне громадянське суспільство (як об'єкт) неможливо скласти лише в категоріях демократії або тлумачити як наслідок світових і зовнішніх процесів, тобто як об'єкт, позбавлений своєї внутрішньої логіки;

- концептуально: виникла зовсім нова проблематика, що розроблялася й нині розробляється на таких стиках міждисциплінарних досліджень, тобто «передніх краях досліджень», як права людини,

регіоналізм, діалог культур, ідея альтернативного розвитку, співвідношення загальних, особливих та одиничних якостей громадянського суспільства, змальованих у термінах проблематики розвитку такого суспільства як цілого та уявлень, що акцентують його нетрадиційну специфіку — концепцію розвитку відсталості, залежності та периферійності, тобто зовнішніх і внутрішніх чинників;

– у праксіологічному відношенні: особливої ваги набувають теорія і практика громадянського суспільства у контексті масштабних системних трансформацій, соціальних змін та розвитку, визнання громадянського суспільства основним суб'єктом модернізації — ініціатором якісних змін у суспільстві;

– теоретико-методологічні та проблемні новації вимагають пошуку нових підходів, здатних окреслити загальні вектори розвитку, що зорієнтовані на створення ринкової економіки, відкритого демократичного плюралістичного соціуму, одержання нового знання про громадянське суспільство, його головних «агентів» (сегментів), «акторів», які вже сьогодні виступають новим джерелом та ідеологією розвитку і забезпечують виходи з пастки малорозвиненості.

Ідея громадянського суспільства з'явилася в науці як філософська концепція розвитку людського суспільства, у центрі якої знаходяться людина та її життя. Ставши загальноновизнаною суспільною метою розвитку більшості країн світу, громадянське суспільство нині розглядається як якісна характеристика людської спільноти. Саме тому, на наш погляд, важливим є те, що громадянське суспільство існує не як визначення завершеної даності, а лише як етап у діалектичному розвитку майбутнього. За такого підходу громадянське суспільство постає як процес і результат усвідомлення суспільством свого шляху розвитку від існуючого стану до певних критеріїв, які, власне, являють собою стратегію розвитку. Громадянське суспільство існує скрізь, де людська спільнота виробила форму державного життя.

Виникнення громадянського суспільства історично і формально детерміноване розмежуванням прав людини і прав громадянина. Права людини забезпечуються громадянським суспільством, а права громадянина — правовою державою. В обох випадках йдеться про права особистості, але якщо в першому маються на увазі права окремої людини на життя, прагнення її до щастя, то в другому — її політичні права.

Якщо головним елементом громадянського суспільства виступає особистість, то його несучі конструкції — всі ті соціальні інститути, організації та групи, покликані сприяти всебічній реалізації особистості, її інтересів та прагнень. Ідеї індивідуальної свободи і приватної власності лежать в основі концепції громадянського суспільства. Однак говорити про таке суспільство можна лише тоді, коли у ньому буде розв'язано проблему фізичного й соціального «виживання» людини. Це суспільство уявляється як

принцип організації життєдіяльності, вдосконалення способу життя, стилю і якості життя, способу діяльності соціуму, а не як стан справ у країні¹.

Поняття якості життя є одним з найскладніших у вивченні характеристик суспільства. Запроваджений у політичний лексикон відомим американським економістом Дж. Гелбрейтом, термін «якість життя» широко застосовують при обговоренні дуже гострих проблем «індустріального» та «постіндустріального» суспільства. Зміст цього поняття відображує всі сторони способу життя, які безпосередньо потрапляють під дію економічних, соціальних, політичних чинників суспільного розвитку. «Якість життя» неможливо розглядати як економічну теорію, бо її не можна виміряти й порівняти. Соціологи вдаються до цього поняття як до такого, що означає якісну сторону життя людини, зорієнтовану на розвиток. За допомогою цієї категорії характеризуються істотні особливості життя населення, які визначають ступінь гідності та свободи особи кожної людини. Індикатори якості життя можна згрупувати у чотири блоки. Перший блок характеризує здоров'я населення, добробут, що оцінюється за рівнем народжуваності, позитивністю відтворення. Другий блок індикаторів якості життя відображує міру задоволення населення індивідуальними умовами життя (харчування, робота тощо), а також соціальне вдоволення станом справ у державній владі, доступність освіти і медицини, безпечність існування, стан екології, рівень самогубств як показник крайнього невдоволення. Третій блок оцінює духовний стан суспільства. Четвертий блок визначає програму боротьби з бідністю.

Аналогом індексу якості життя є індекс людського розвитку (ІЛР), або ж індекс розвитку людського потенціалу (ІРЛП), який застосовує ООН з 1990 р. У правовому сенсі якість життя є реалізацією права людини на гідне життя. В Україні орієнтування на якість життя закріплено Конституцією.

У такому аспекті модель «якості життя» постає як комплексна інтегральна характеристика напрямків взаємодії особистості з її соціальним оточенням, державною владою, що відображує ступінь соціальної свободи людини, можливість її всебічного розвитку, сукупність культурних, матеріальних і духовних цінностей, наданих в її розпорядження. Головним показником цієї характеристики виступає ступінь суб'єктивної вдоволеності особи способом своєї життєдіяльності в конкретному соціальному оточенні.

Отже, громадянське суспільство є системою забезпечення життєдіяльності соціальної, соціокультурної та духовної сфер, їх відновлення та розвитку. Це система самостійних, незалежних від держави суспільних інститутів та відносин, які мають забезпечувати умови для самореалізації окремих індивідів і колективів, задоволення індивідуальних або колективних інтересів і потреб. Інтереси і потреби реалізуються через такі інститути, як

¹ *Спосіб життя* – це певна діяльність, життєдіяльність індивідів. Діяльність – процес створення суспільним суб'єктом умов для свого існування і розвитку, процес перетворення соціальної реальності відповідно до суспільних потреб і завдань, умова існування суспільства. При цьому важливо, з одного боку, вирізняти відмітні якості чи риси власне способу життя, а з другого, – тих умов, за яких реалізується той чи інший окремо взятий вид життєдіяльності та життєвиявлення [3, с. 253, 446-447, 707].

сім'я, церква, система освіти, наукові, професійні та інші об'єднання, асоціації, організації тощо. Громадянське суспільство, власне, складається із самоорганізованих громадян задля вирішення конкретних питань і проблем, які державна система та влада не можуть або ж не хочуть розв'язувати у рамках своєї компетенції. Саме в цьому контексті доцільно тлумачити громадянське суспільство не тільки як набір таких собі різнопрофільних неурядових організацій. Громадянське суспільство — це насамперед сфера дій, а не сфера організацій. Організація — то форма, одна з багатьох форм реалізації певних дій. Однак їх наявність ще нічого не гарантує.

Для України нова парадигма становлення і розвитку громадянського суспільства можлива лише на ґрунті розвитку способу життя, підвищення якості життя громадян. Це ключове питання громадянської державної політики, незаперечна декларація і пріоритетне завдання¹. Теза щодо необхідності формування громадянського суспільства в українському соціумі має стати головним пріоритетом серед найвищих цінностей, на які орієнтується уряд України. По суті, завдання щодо розвитку громадянського суспільства може і повинно стати новим рушієм розвитку країни, її «національною ідеєю».

Проблему розвитку громадянського суспільства слід розглядати як упорядковану і складну цілісність, як живий організм, розвиток якого визначається передусім умовами життя, здатністю до руху, самовираження і саморозвитку. Другий аспект альтернативних стратегій розвитку громадянського суспільства — наголос на специфіці територій. Інакше кажучи, необхідно виробити стратегічний курс через з'ясування специфічності та можливостей регіонів у потенціях розвитку, виявлення загальних і специфічних рис громадянського суспільства, що утверджується.

Розвиток громадянського суспільства у соціумі як цілісній системі форм і видів життєдіяльності, де для цього склались органічні передумови, становить діалектичну єдність тотожності (тобто типового, загального для соціальних процесів) і відмінності. Методологічним ключем для розуміння цього процесу є універсальна концепція діалектики загального, особливого та одиничного².

Для категоріального аналізу громадянського суспільства вихідною є така система підпорядкування понять: національне громадянське суспільство (загальне) — територіально-регіональна спільнота (особливе) — громада (одиничне).

В основі такого конструктивного поєднання лежить розуміння завдань, тісно пов'язаних з питаннями вдосконалення громадянського суспільства, додавання йому оптимальної динаміки розвитку на різних рівнях

¹ На це вказують Програма діяльності Кабінету Міністрів України «Назустріч людям», затверджена Верховною Радою України 4 лютого 2005 р., Програма кандидата на пост президента України В. А. Ющенко «Десять кроків назустріч людям» (див.: Електронний ресурс: <http://w. w. juschenko. com. ua/ukr>).

² Поняття «загальне» та «одиничне» як філософські категорії вперше розробив Аристотель. На його погляд, усі категорії – суть логічний вираз того загального, що міститься в окремих природних речах. Усе суще існує водночас і як одиничне, і як загальне – як момент єдності окремих сторін буття. [4. с. 202, 250; 5, с. 216, 217].

конкретизації: перший, національний рівень — суспільство; другий — регіон (локальний рівень суспільних процесів); третій — громада (комунальний рівень суспільних процесів). Кожен рівень — то соціальний простір, в якому індивіди та добровільно сформовані асоціації громадян взаємодіють і утворюють систему самостійних, незалежних від держави суспільних інститутів і відносин.

Саме така структура дає змогу проаналізувати громадянське суспільство, його структуру, спосіб діяльності й самовиразу в єдності його окремих складових та елементів, охопити й вивчити усі його сторони, зв'язки, шляхи та методи практичного довершення. Сене такого розчленування у структурі теоретико-прикладного знання про стан і логіку розвитку громадянського суспільства полягає у тому, щоб рухатися від конкретного через особливе до загального і навпаки, аналізуючи, яким чином загальне втілюється в особливому та одиничному.

Суспільне життя у рамках громадянського суспільства являє собою систему різноманітних видів діяльності та самодіяльності населення, що реалізуються в конкретно — історичних умовах. Види діяльності та відносини людей забезпечують розуміння актуальності категорії «спосіб життя», що означає порівняно усталені й повторювані способи діяльності та зв'язки між людьми. Відтак, поняття «спосіб життя» слід розглядати як загальносоціологічну категорію, що відображує типові для даного громадянського суспільства форми життєдіяльності людей.

У свою чергу, спосіб життя — це закономірний зв'язок, підпорядкованість, певна цілісна система форм і способів життєдіяльності, життєвиявлення, яка фіксує у своєму вияві загальне, особливе та одиничне.

Загальне та особливе — це протилежності, і необхідно бачити переходи цих протилежностей одна в одну. Така методична настанова виключає абсолютизацію однієї зі сторін протилежностей, а також підкреслює органічний зв'язок означених категорій, їх рухливість та взаємопереходи. Водночас загальне та окреме, будучи протилежностями, тотожні.

Категорії «загальне», «особливе» та «одиничне» є співвідносними, тому їхній зміст змінюється залежно від зв'язків, у яких розглядається предмет дослідження. Із цього випливає, що загальні типологічні риси форм самоорганізації населення, життєдіяльності та життєвиявлення окремо взятого глобального громадянського суспільства виявляються у формі особливого, яке у свою чергу відображує національну, регіональну, соціально-класову та інші специфіки. Загальне у цьому випадку визначається шляхом виявлення типового у глобальному громадянському суспільстві, детермінованому пануючим у світі способом виробництва, устроєм життя та систем суспільного інтересу [6, с. 156-175].

У такому контексті доречною є проблема базової настанови, відповідно до якої поряд із загальними, соціально типізованими рисами громадянського суспільства існують і особливі, нетипові, зумовлені національно-територіальними відмінностями. Загальне тут переплітається з особливим та одиничним в органічній єдності.

В Україні регіони відрізняються насамперед за умовами існування, які визначають певні особливості життєдіяльності людей, їх колективності, що існує окремо, відокремлено від держави. «Між окремими країнами, областями й навіть місцевостями, — писав Ф. Енгельс А. Бебелю — завжди існуватиме певна нерівність у життєвих умовах, які можна буде звести до мінімуму, проте ніколи не вдасться усунути повністю» [7, с. 5-6].

Актуальність вивчення умов життя, які ми називаємо соціальною сферою життєдіяльності українського соціуму, при дослідженні громадянського суспільства зумовлюється багатьма причинами. По-перше, умови життя виступають чинниками, які детермінують сам процес формування й розвитку національного громадянського суспільства у його структуротворчих елементах і мережах суспільних відносин — економічних, соціальних, територіальних, конфесійних, етнічних тощо. По-друге, вони породжують своєрідні національно-специфічні та регіонально особливі риси способу життя, які безпосередньо впливають на секторну будову громадянського суспільства та їх актуалізацію в життєдіяльності соціуму. По-третє, зміни умов життя ведуть до змін способу життя громадянського суспільства, його сутності, структури, загальних і специфічних рис. По-четверте, об'єктивний огляд і аналіз тенденцій у зміні умов життя створюють реальні можливості планомірного й цілеспрямованого перетворення, вдосконалення функціонування і розвитку самого способу життя українського соціуму. Тому вивчення, аналізування умов життєдіяльності — необхідна складова у дослідженні національного громадянського суспільства, можливих шляхів нагромадження його соціального капіталу, процвітання і поступу.

Регіональна специфіка визначається переважно соціально-економічними чинниками, які, впливаючи на рівень розвитку продуктивних сил, соціально-економічну структуру регіону, діють на спосіб життя людей, їх активні та проблемно-специфіковані форми масової участі, культуру цієї участі.

Специфіка способу життя, життєдіяльності українського етносу сягає корінням в історичне минуле — у традиції та звичаї, вірування, взаємини людей, їх трудові навички, розподіл праці, структуру зайнятості. Отже, розвиток українського соціуму в регіональному аспекті має конкретно історичний характер, що визначається рівнем розвитку продуктивних сил і відповідною системою соціальних зв'язків. Розвиток регіону стає можливим, по-перше, завдяки громадській консолідації й самоорганізації бізнесу та інтересів української буржуазії; по-друге, на основі співробітництва бізнесу з інститутами громадянського суспільства.

Аналізуючи співвідношення регіонально особливого і загального у громадянському суспільстві, треба зважати, що, з одного боку, регіональні особливості не є усталеними, а з другого — вдосконалення способу життєдіяльності людей, сегментів і структур громадянського суспільства не виключає впливу його регіональних елементів. Нерівність в умовах життя різних регіонів — це різновид відмінностей. Тому проблема регіональних

особливостей формування громадянського суспільства, фіксуючи весь комплекс теоретико-прикладних проблем розвитку соціуму, залишається провідним елементом у вирішенні завдань щодо організації життєдіяльності сфер цивілізованого демократичного суспільства, здатного до розвитку, саморозвитку, творчої еволюції.

Таким чином, тільки на базі досліджень взаємозв'язку загального й особливого у громадянському суспільстві та його способі життя, виявлення всіх чинників та умов формування можна створити адекватну національному громадянському суспільству модель способу життя, накреслити конкретні шляхи і методи його подальшого розвитку.

Регіон є не лише цілісною територіальною економічною системою, а й цілісною соціально-просторовою спільнотою в організації проживаючого в його межах населення (територіальної громади). Тому із соціологічної точки зору регіон характеризується не тільки своєрідністю природно-кліматичних умов, певною спеціалізацією виробництва, рівнем розвитку продуктивних сил, виробничою інфраструктурою, а й власною специфікою соціальних умов та способу життя, які й формують певну відокремленість населення.

Наповнення соціологічної категорії «регіон» відносною відокремленістю населення (як соціальної спільноти, що має певну автономію) характеризує його як соціальну організацію. Це диктує необхідність планового вироблення у кожному регіоні соціальних програм на тривалу перспективу. Отже, соціологічне розуміння категорії «регіон» має науково-прикладне значення, мета якого — визначення шляхів та напрямків регіональної соціальної політики, спрямованої на усунення соціально-територіальних відмінностей, вдосконалення умов і форм людської життєдіяльності.

У сучасних умовах виявлення відносної самостійності, індивідуальності в розвитку регіонів виступає об'єктивною закономірністю суспільного розвитку. Як і в будь-якій складній, динамічній системі, єдність передбачає відносну самостійність її елементів, гнучкість і рухливість зв'язків між ними. Наприклад, економічно це втілюється у розподілі та кооперуванні праці, що не лише здійснюються «центром», а й складаються та видозмінюються в результаті активності, самостійності «на місцях».

Специфічною площиною, що визначає місце регіону в системі суспільних відносин, є місцевий соціальний інтерес. Нині стало зрозуміло, що роль місцевого інтересу в пізнанні діалектики суспільного розвитку та функціонування соціальних регіональних систем як частин цілого соціального організму надзвичайно велика. Повне і достовірне врахування специфіки регіональних інтересів, тенденцій і динаміки їхнього розвитку сприяє досягненню мети — подоланню соціально-територіальних відмінностей, вирівнюванню умов життєдіяльності різних регіонів.

У філософській літературі категорія «інтерес» означає реальну причину соціальних дій та звершень, яка стоїть за безпосередніми спонуканими (мотивами, мріями, ідеями) учасників цих дій — індивідів, груп, класів. [3, с. 213]. Інтерес постає як єдність об'єктивного і суб'єктивного. За змістом він

об'єктивний, а за формою існування — суб'єктивний. Об'єктивною стороною, його основою і змістом постає потреба. Усвідомлення потреби, розуміння умов її задоволення, свідоме визначення напрямку діяльності, спрямованість до певної мети — це суб'єктивна сторона. Якщо коротко, то інтерес — це усвідомлена потреба. Будучи безпосередньо включеними у практичне життя, інтереси з-поміж усього багатоманіття дійсності вирізняють об'єкти пізнання та дій.

Отже, у плані розглядуваної проблеми місцевий соціальний інтерес виникає як відображення прагнень населення регіонів до поліпшення життєдіяльності. За формою місцевий (регіональний) інтерес є проявом локальних зв'язків та відносин; за змістом — це відображення суспільних умов, які склалися у місцях постійного проживання людей, тобто це різновид групового інтересу, громадського за своєю суспільно-економічною природою. Він постає складовою частиною системи інтересів, що сформувалися в громадянському суспільстві відповідно до його соціальної структури.

Відокремлене існування регіональних (місцевих) інтересів пояснюється низкою причин, серед яких найвагоміші — природно-кліматичні умови, історичні та національні традиції, рівні економічного та соціально-культурного розвитку окремих регіонів, кваліфікація, статево-вікова та демографічна структури соціально-територіальних громад. Неповний або запізнений аналіз соціальних інтересів, нехтування законами суспільного розвитку, зволікання з усуненням суперечностей призводять до появи соціального напруження.

Таким чином, національне демократичне громадянське суспільство є актуальною соціальною ідеєю і складною інструментальною цінністю, яка вже сьогодні потребує серйозного оновлення свого теоретико-методологічного, концептуального апарату і тематичної спеціалізації, виявлення причинно-наслідкових зв'язків, чіткого визначення основних наукових понять, категорій та термінів. Найважливіше завдання в галузі дослідження перспектив розвитку українського соціуму полягає у виробленні найважливіших теоретико-методологічних конструкцій демократизації суспільства, формуванні сучасного національного громадянського суспільства як співтовариства окремих осіб — носіїв приватних цілей та інтересів.

Література.

1. Политология: учеб. пособ. / под ред. А. С. Тургаева, А. Е. Хренова. — СПб: Питер, 2005.
2. Ларри, Зидентоп. Демократия в Европе / Зидентоп Ларри: пер. с англ.; под ред. В. Л. Иноземцева. — М.: Логос, 2001.
3. Философский энциклопедический словарь / [Л. Ф. Ильичёв, П. Н. Федосеев, С. М. Ковалёв, В. Г. Панов]. — М., 1983.
4. Асмус, В. Ф. История античной философии / В. Ф. Асмус. — М.: Высш. шк., 1965.
5. История античной диалектики. — М.: Мысль, 1972.

6. Степаненко, В. Г. Глобальное гражданское общество: концептуализации и посткоммунистические вариации / В. Г. Степаненко // Социология: теория, методы, маркетинг. — 2005. — № 2. — С. 156-175.

7. Энгельс Ф. — А. Бебелю // Маркс К, Энгельс Ф. Соч. — 2-е изд. — Т. 19. — С. 5-6.

ТЕОРЕТИКО –МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ПРОБЛЕМЫ ФОРМИРОВАНИЯ ГРАЖДАНСКОГО ОБЩЕСТВА В УКРАИНЕ.

Зимогляд В. Я.

Проанализированы теоретические и методологические аспекты формирования и развития гражданского общества. Рассмотрены диалектика общего и регионально-особенного в гражданском обществе, сущность региональной организации общества, условия и качество жизни.

Ключевые слова: общество, гражданское общество, территориальное сообщество, регион, качество жизни, условия жизни.

Theoretical and methodological problems of forming of civil society are in Ukraine.

Zimoglyad V. Ya.

The theoretical and methodological aspects of forming and development of civil society are analysed in the article, examined dialectician general and regionally special in civil society, essence of regional organization of society, condition and quality of life.

Key words: society, civil society, territorial community, region, quality of life, condition of life.

УДК94(477):314. 156. 5]"19"

О. М. Сахань, кандидат соціологічних наук, доцент

ГОЛОДОМОР В УКРАЇНІ В 30-ті роки ХХ століття ЯК РЕЗУЛЬТАТ ДЕСТРУКТИВНОЇ ПОЛІТИКИ РАДЯНСЬКОЇ ВЛАДИ

Досліджено деструктивну політику керівництва СРСР, запроваджену сталінським тоталітарним режимом, що стала визначальною в організації Голодомору в Україні на початку 1930-х років ХХ ст. З'ясовано її причини та наслідки. Проаналізовано політичні рішення, закріплені в нормативних актах, що регулювали відносини у державі в той період, а отже, виправдовували деструктивні процеси, що нищили будь-які прояви демократії і розвитку національної самосвідомості українського народу. Акцентовано увагу на існуванні заздалегідь розробленого плану проведення політики антиукраїнського спрямування, що призвела до фізичного винищення селян штучним голодом.

Ключові слова: деструктивна політика держави, Голодомор, геноцид.